

Bibliotheekbeleidsplan
Gemeente Middelburg
2005-2008

Vergadering burgemeester en wethouders
20 december 2005
Vergadering gemeenteraad
23 januari 2006

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Ontwikkelingen in het bibliotheekwerk.....	5
3	Uitgangspunten gemeente Middelburg	7
4	Diensten en rollen openbare bibliotheek Middelburg	9
5	Omvorming Gemeenschappelijke Regeling Zeeuwse Bibliotheek 13	
6	Meerjarenafspraken/Financiering.....	15
Bijlage 1	Programmalijnen marsrouteplan Zeeland	16

1 Inleiding

De afgelopen jaren is er landelijk en regionaal veel gesproken en geschreven over de herstructurering van het openbaar bibliotheekwerk¹. Om gelijke tred te houden met maatschappelijke ontwikkelingen moeten de bibliotheken vernieuwen. Hoe de vernieuwing van de openbare bibliotheken vorm moet krijgen, is vastgelegd in een tweetal convenanten: de Koepelconvenanten Herstructurering Openbaar Bibliotheekwerk.

De gemeente is opdrachtgever tot en financier van het gemeentelijke openbare bibliotheekwerk. In dit kader spreekt het vanzelf dat zij haar visie op bibliotheekwerk formuleert in de vorm van een beleidsplan. Dit vindt mede plaats in het kader van de *vernieuwingsagenda* die de gemeente samen met de openbare bibliotheek moet opstellen.

Bibliotheekbeleidsplan

Het bibliotheekbeleidsplan 2005-2008 geeft op hoofdlijnen aan hoe het openbaar bibliotheekwerk in Middelburg de komende jaren vorm gegeven wordt en vanuit welke visie dit gebeurt. De relatie met de provincie Zeeland en het Zeeuwse bibliotheeknetwerk speelt daarbij een belangrijke rol. Het bibliotheekwerk staat niet op zichzelf; enerzijds moeten we rekening houden met landelijke ontwikkelingen en afspraken, anderzijds moeten we aansluiten op ontwikkelingen in het stedelijk sociaal beleid.

Vernieuwingsagenda

Afgesproken is dat gemeente en openbare bibliotheek samen een lokale vernieuwingsagenda opstellen; tot en met 2007 dient dit jaarlijks te gebeuren, daarna vierjaarlijks. In deze agenda worden de inhoudelijke accenten rond bibliotheekvernieuwing van de gemeente en de bibliotheek beschreven. De vernieuwingsagenda vormt de inhoudelijke basis voor toekenning van de vernieuwingsgelden door het rijk die via de provincie worden ingezet in de periode 2005-2007. Deze gelden zijn bedoeld voor gemeenten en bibliotheken die voldoen aan het zogenaamde instapniveau van € 11,- per inwoner en deelnemen aan het provinciale marsrouteplan. De gemeente Middelburg voldoet aan deze twee criteria.

De vernieuwingsagenda geeft de keuzes weer met betrekking tot kerndiensten en speerpunten, die gemeente en de bibliotheek willen maken en vormt de basis voor het door de gemeente op te stellen gemeentelijke bibliotheekbeleidsplan. Beide documenten tezamen leggen de basis voor de tussen de bibliotheek en de gemeente te maken budgetafspraken.

Procedures

Landelijk is afgesproken dat voor 2005 volstaan kan worden met een beschrijving vanuit het huidige aanbod, waarbij de gemeente een visie ten aanzien van de bibliotheekvernieuwing tot uitdrukking dient te brengen. Dit gebeurt in het voorliggende bibliotheekbeleidsplan. Gemeente en provincie maken voorts nadere afspraken over de lokale vernieuwingsagenda voor 2006. De provincie zorgt ervoor dat deze vernieuwingsagenda wordt opgenomen in het provinciale marsrouteplan, waarbij zij aangeeft hoe en wanneer deze agenda concreet verdere invulling zal krijgen.

Opzet van dit beleidsplan

Dit bibliotheekbeleidsplan is als volgt opgezet. Allereerst worden de ontwikkelingen op landelijke en Zeeuwse schaal in het openbaar bibliotheekwerk beschreven. Daarna wordt

¹ Commissie Meijer, *Open poort tot kennis* (2000).

ingegaan op de uitgangspunten die de gemeente wil hanteren bij het vormgeven en (laten) uitvoeren van het openbaar bibliotheekwerk in Middelburg. Vervolgens wordt ingegaan op de rol die de gemeente toedicht aan de openbare bibliotheek Middelburg en de diensten die zij moet gaan verlenen. Ten slotte wordt ingegaan op de omvorming van de gemeenschappelijke regeling Zeeuwse Bibliotheek, het kader voor meerjarenafspraken en financiering van het bibliotheekwerk in Middelburg.

Voor het opstellen van dit beleidsplan is gebruik gemaakt van documenten die zijn opgesteld door de provincie Zeeland, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB).

Middelburg, december 2005

2 Ontwikkelingen in het bibliotheekwerk

Vernieuwing van het bibliotheekwerk in Nederland vindt plaats door middel van herstructurering. Er worden op regionale schaal basisbibliotheken opgericht, die ondersteund worden door een serviceorganisatie. De meerwaarde van deze structuur is dat er een samenhangend bibliotheeknetwerk ontstaat op regionale en provinciale schaal, waarbinnen nauw samengewerkt kan worden om adequaat te kunnen inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van informatie en bijbehorende voorzieningen. De vorming van basisbibliotheken zal regionaal leiden tot efficiencywinst door de grotere schaal van opereren. De te behalen winst moet worden ingezet om het huidige bibliotheekwerk te versterken en te verbreden en op deze wijze ruimte te maken voor inhoudelijke vernieuwing.

Bij het vormgeven van de nieuwe bibliotheekstructuur zijn vooral doelmatigheid en effectiviteit leidinggevende principes. Binnen de nieuwe bibliotheekstructuur staat de basisbibliotheek als dragende organisatie centraal, maar die kan alleen functioneren als zij is ingebed in een krachtige netwerkstructuur. Het accent op de omvang, de kracht en de taken van de elementen in deze structuur – de basisbibliotheek, regionale en provinciale ondersteunende organisaties, het provinciale en landelijke netwerk – wordt door provinciale en lokale omstandigheden en keuzes bepaald. Maatwerk is daarbij het sleutelbegrip.

De relatie tussen de openbare bibliotheek, het netwerk en de serviceorganisatie vergt naast ontwikkeling ook afstemming tussen gemeenten en provincie. De gemeente is als opdrachtgever verantwoordelijk voor de basisbibliotheek; de provincie is (gedeeltelijk) opdrachtgever voor de serviceorganisatie.

Daarnaast is de provincie regisseur van het provinciale samenhangende netwerk van bibliotheken met als min of meer toezichthoudende/inspirerende taak om innovatieve ontwikkelingen te stimuleren. Om aan één en ander goed en effectief gevolg te kunnen geven zullen provincie en gemeenten hun beleid in samenwerking moeten afstemmen.

Voor de inrichting van het Zeeuwse bibliotheeknetwerk heeft de Stuurgroep Brede Bibliotheek Zeeland een model opgesteld, '*Het nieuwe bibliotheeknetwerk Zeeland*' dat als één van de uitgangspunten gezien moet worden voor het gemeenschappelijk beleid van alle Zeeuwse overheden en bibliotheken in de periode 2005-2008. Het Zeeuwse marsrouteplan 2005-2007 vormt een ander belangrijk uitgangspunt voor deze samenwerking en voor de inzet van beschikbare rijksmiddelen in deze periode.

Basisbibliotheken

Basisbibliotheken zijn zelfstandige, privaatrechtelijke organisaties met een bestuur. Zij formuleren zelfstandig beleid en bieden tenminste een minimum aan dienstverlening van een vastgesteld kwaliteitsniveau. De resultaten van de inhoudelijke bibliotheekvernieuwing moeten zichtbaar zijn in de basisbibliotheken.

Voor het organiseren van de basisbibliotheekvoorzieningen in Zeeland wordt uitgegaan van de min of meer 'natuurlijke' regio's Oosterschelde, Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen. De basisbibliotheken die ontstaan worden ondersteund door een serviceorganisatie die is ondergebracht bij de Zeeuwse Bibliotheek. Tezamen vormen zij het netwerk 'de Brede Bibliotheek Zeeland'.

Regio Walcheren

Op korte termijn wordt geen basisbibliotheek Walcheren voorzien. Het rapport van de commissie Meijer gaat uit van een verzorgingsgebied van tenminste 40.000 inwoners voor een basisbibliotheek. De Zeeuwse Bibliotheek en de gemeentelijke bibliotheek in Vlissingen verschillen van omvang en inhoudelijke opvatting over het bibliotheekwerk. Daarom is er vooralsnog is gekozen voor een basisbibliotheek in Vlissingen en één in Middelburg. Voor de regio Walcheren betekent dit dat er twee openbare bibliotheken zijn (Vlissingen en Middelburg), een provinciale wetenschappelijke bibliotheek en de serviceorganisatie (beiden in de Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg).

Een onderzoek naar mogelijkheden van één bibliotheekvoorziening voor Walcheren (*Onderzoek basisbibliotheek Walcheren*) adviseert een samenwerking op projectbasis tussen de verschillende voorzieningen voor de korte termijn. Op basis van ervaringen zal daarna gekeken worden naar nauwere samenwerkingsvormen c.q. –mogelijkheden.

Provinciale uitkomsten bibliotheekvernieuwing

Op provinciaal niveau is een aantal uitkomsten voor het vernieuwingsproces geformuleerd, waaraan door middel van het provinciale marsrouteplan invulling gegeven zal gaan worden:

- De kerntaken van de openbare bibliotheken op het terrein van informatie, cultuur, educatie en maatschappelijke functioneren zijn vernieuwd en verbreed.
- Op basis van de lokale vernieuwingsagenda hebben bibliotheken en gemeenten weloverwogen keuzen gemaakt en daarover afspraken gemaakt.
- Bibliotheken worden door overheden op elk niveau gezien en erkend als instrument voor integraal beleid, uiteraard gebaseerd op de kernfuncties van de bibliotheek.
- Bibliotheken zijn naar buiten gericht en wendbaar. Ze nemen de behoeften en vragen van burgers als uitgangspunt voor hun functioneren.
- Bibliotheken bieden een pakket aan digitale diensten, dat onderling en op alle niveaus is afgestemd en waarbij zoekstructuur en inhoudelijk aanbod aansluit op de behoeften van gebruikers. Doelmatigheid en kosten vereisen dat een duidelijke toedeling van taken en functies op alle niveaus van functioneren. Bibliotheek.nl is de landelijke portal die eind 2007 door een aanzienlijk deel van de burgers wordt gebruikt.
- Eind 2007 moet de stelselhervorming zijn afgerond. Het stelsel bestaat uit basisbibliotheken, regionale en provinciale steunorganisaties en een hecht netwerk met duidelijke, verplichtende afspraken over taken en verantwoordelijkheden. De invulling van het netwerk wordt bepaald door de lokale en provinciale prioriteiten en afspraken daarover.
- Alle bibliotheken zijn gecertificeerd en passen kwaliteitszorg toe overeenkomstig het INK-model. Benchmarking, gebruikersonderzoek en evaluatie zijn reguliere instrumenten in de beleids- en bedrijfsvoering van bibliotheken.
- Personeel is op alle niveaus en in de volle breedte van de branche gekwalificeerd om de inhoudelijke vernieuwing ook na 2007 uit te kunnen voeren.

3 Uitgangspunten gemeente Middelburg

De openbare bibliotheek moet zich in dit vernieuwingsproces ontwikkelen tot een open, ondernemende organisatie die midden in de samenleving staat en die nauwe relaties heeft met andere instellingen op het gebied van cultuur, educatie en welzijn. De inhoudelijke vernieuwing van het bibliotheekwerk betekent dat bibliotheken in aanvulling op hun informatie- en recreatiefunctie en gebruikmakend van hun expertise een wezenlijke bijdrage leveren aan beleidsvelden als cultuur, onderwijs en stedelijk sociaal beleid. Dit betekent dat de educatieve en maatschappelijke functie van de openbare bibliotheek verbreed wordt. De bibliotheek wordt voor de gemeente een belangrijk instrument voor het voeren van integraal beleid. De gemeente Middelburg ziet hierbij een nauwe relatie met het raadsprogramma, de jaarlijkse programmabegroting, de nota Stedelijk Sociaal Beleid en de Sociale Kwaliteitsatlas en meer in het bijzonder de uitvoering van de beleidsvoornemens die hieruit voortvloeien.

De gemeente Middelburg is verantwoordelijk voor de openbare bibliotheekfunctie van de Zeeuwse bibliotheek. Voorheen was er onder de Gemeenschappelijke Regeling Zeeuwse Bibliotheek minder sprake van onderscheiden verantwoordelijkheden tussen provincie (wetenschappelijke bibliotheek, serviceorganisatie en Zeeuws documentatiecentrum) en gemeente. In de nieuwe beleidsperiode wensen de provincie en de gemeente mede naar aanleiding van het vernieuwingsproces de rol als opdrachtgevers meer expliciet te formuleren en uit te voeren.

Missie en visie

De gemeente Middelburg ziet in de openbare bibliotheek Middelburg en haar samenwerking binnen het Zeeuwse bibliotheeknetwerk meerwaarde voor zowel de burgers als voor de gemeente zelf. De bibliotheek is een belangrijke partner voor het mede doen uitvoeren van het gemeentelijke beleid op in ieder geval het terrein van informatievoorziening maar daarnaast ook op aanpalende beleidsterreinen.

De openbare bibliotheek levert een goed op de andere bibliotheken in Zeeland afgestemd lokaal, regionaal en provinciaal maatgericht en vraaggeruurd aanbod van (nieuwe) (digitale) diensten. De gemeente verwacht van de openbare bibliotheek actieve participatie in het Zeeuwse bibliotheeknetwerk alsmede dat zij vraaggericht werkt en actief en innovatief ondernemerschap toont; één en ander op een zodanige wijze dat de gemeente Middelburg als subsidiërende overheid een helder inzicht krijgt in de aard en de kosten van de verwachte en verleende dienstverlening.

De gemeente Middelburg vervult de rol van opdrachtgever en procesbewaker door samenwerking tussen betrokken partijen op lokaal niveau te stimuleren en te initiëren, waarbij niet alleen sprake is van een structuurverandering, maar ook van een kwaliteitsimpuls voor inhoudelijke veranderingen en verbeteringen.

Uitgangspunten

In afstemming met de visie van de Zeeuwse overheden op de dienstverlening van de basisbibliotheken afzonderlijk en het netwerk bibliotheekvoorzieningen als geheel moet de openbare bibliotheek Middelburg minstens aan de volgende vier uitgangspunten voldoen:

1. *Vraaggericht*

de diensten en producten dienen via regelmatig onderzoek en overleg afgestemd te zijn

op respectievelijk de actuele vraag of behoefte van de gebruiker en de opdrachtgevende overheden.

2. *Ondernemend*

actief naar buiten toe de eigen mogelijkheden aanbieden en waar mogelijk deze in samenwerking met anderen aanwenden voor andere en/of nieuwe diensten en producten (wellicht zelfs commerciële), waardoor er mogelijk een derde geldstroom op gang kan komen;

3. *Innovatief*

het (kunnen) inspelen op actuele ontwikkelingen door de gezamenlijke kennis, ervaring en middelen van de bibliotheken bij elkaar te brengen met als gevolg nieuwe diensten en producten;

4. *Transparant*

relaties en dienstverlening binnen het netwerk dienen op basis van overeengekomen verantwoordelijkheden en (financiële) afspraken voor zowel de bibliotheken, de Serviceorganisatie en de betrokken overheden inzichtelijk te zijn.

Om aan deze vier uitgangspunten invulling te kunnen geven wordt van de bibliotheek organisatie een pro-actieve opstelling verwacht.

Netwerkvorming

De vorming van de basisbibliotheek en de onderlinge samenwerking binnen het Zeeuwse bibliotheeknetwerk met de andere basisbibliotheken hebben zoals reeds gezegd een meerwaarde voor zowel de Middelburgse burgers als voor het mede doen uitvoeren van het gemeentelijke beleid. Het Zeeuwse bibliotheeknetwerk dient daarbij een samenwerkingsstructuur en een fysiek en virtueel stelsel van voorzieningen te zijn, dat vanuit een gezamenlijke, strategische visie ondersteuning biedt aan de basisbibliotheken op een wijze die het mogelijk maakt om innovatiever, efficiënter en effectiever diensten aan te bieden aan de bibliotheekgebruikers en de deelnemers aan het netwerk. Het netwerk draagt op deze wijze bij aan krachtige basisbibliotheken en omgekeerd.

Gemeenschappelijke regeling

Om de bibliotheekvernieuwing in de praktijk vorm te kunnen geven zal organisatorisch een aantal zaken moeten veranderen. In 2005 zal de Gemeenschappelijke Regeling Zeeuwse Bibliotheek omgevormd moeten worden tot een stichting. Vanaf 2005 zullen de onderdelen openbare bibliotheek, serviceorganisatie en wetenschappelijke bibliotheek transparant naar middelen en inhoud onderscheiden vorm gegeven moeten worden richting opdrachtgevers en klanten. Als de nieuwe situatie bereikt is, zal de huidige subsidieverdeelsleutel tussen de provincie Zeeland en de gemeente Middelburg nader bezien moeten worden. Zie hiervoor hoofdstuk 5 van dit beleidsplan.

4 Diensten en rollen openbare bibliotheek Middelburg

Om de missie, visie en uitgangspunten om te zetten in concrete acties zullen de diensten en de rollen van de openbare bibliotheek Middelburg moeten worden afgestemd op de wensen en het beleid van de gemeente Middelburg alsmede op die van de regio Walcheren en de provincie Zeeland.

In z'n algemeenheid zijn de huidige en toekomstige taakgebieden van de openbare bibliotheek Middelburg en de samenwerking binnen het Zeeuwse netwerk onder te verdelen in een vijftal functies. De bibliotheek is een plek waar zowel particulieren als organisaties toegang hebben tot informatie op zijn of haar niveau. De bibliotheek heeft vijf kernfuncties: informatie, cultuur, educatie, leesbevordering en maatschappelijke functie. De basisbibliotheek opereert binnen deze vijf functies. Het is aan de bibliotheek en de gemeente om op een of enkele van deze vijf functies (een) extra accent(en) te leggen. De 'traditionele' bibliotheektaken, de uitleenfunctie, de raadpleegfunctie en de inlichtingenfunctie, zijn in de vijf functies opgenomen.

Om de inhoud van de basisbibliotheek vorm te geven zijn door de VOB en de VNG conceptrichtlijnen geformuleerd voor de basisfuncties en de aanvullende activiteiten. Deze richtlijnen hebben op hun beurt betrekking op vijf 'dimensies': het personeel, de collectie, het gebouw, de toegankelijkheid en de spreiding, het netwerk en het beslag op de middelen. Het spreekt voor zich dat deze vijf dimensies verwerkt worden in het jaarlijkse werkplan van de bibliotheek.

Kernfuncties

Voor het beleid van de openbare bibliotheken in Zeeland zijn in de periode 2005-2008 vijf beleidsterreinen als relevant benoemd². Door de bibliotheek wordt verwoord hoe zij in de toekomst op deze vijf beleidsterreinen invulling kan geven aan haar meerwaarde hierop. De gemeentelijke overheid sluit daarop aan waar het haar behoefte betreft.

1. *Informatie*

De openbare bibliotheek Middelburg dient zowel individueel als in samenhang binnen het Zeeuwse netwerk en met behulp van de serviceorganisatie de toegangspoort te zijn tot de informatie die de Middelburgse en Walcherse burgers en overheden wensen. Voor wat betreft de toegankelijkheid voor de burger dient de bibliotheek een laagdrempelige, neutrale voorziening te zijn, waar mensen gemakkelijk binnenstappen, zowel fysiek als virtueel. De bibliotheek levert minimaal het basisaanbod, het dienstenpakket dat de inwoners van Middelburg mogen verwachten en dat is afgestemd op hun specifieke behoeften.

2. *Cultuur en ontmoeting*

Van de bibliotheek wordt verwacht dat zij op het gebied van het samenbrengen van mensen, de zogenaamde sociale cohesie, een belangrijke rol vervult. Naast de bibliotheek als fysieke ontmoetingsplaats voor Middelburgers die gebruik willen maken van de reguliere informatiefunctie dient de bibliotheek vooral met andere partners activiteiten op sociaal, educatief en cultureel terrein te initiëren, die een bredere publieksgroep bereiken. Zowel op fysiek als virtueel terrein.

---

² Zie hiervoor ook *Brede bibliotheek Zeeland. Concept Marsrouteplan 2005-2007* hoofdstuk 4.

3. *Recreatie*

De bibliotheek dient de huidige klanten die de bibliotheek vooral gebruiken voor het lenen van ontspannende boeken en audiovisuele materialen te blijven bedienen. Voor deze groep dient een collectie te worden geboden met een goede en vooral maatgerichte variatie aan titels. Daarbij dienen nieuwe diensten en aanbod te worden ontwikkeld om potentiële nieuwe klanten te attenderen op en gebruik te laten maken van de diensten en producten van de Zeeuwse basisbibliotheken.

4. *Educatie*

De gemeente Middelburg ziet een specifieke rol weggelegd voor de bibliotheek in de relatie bibliotheekwerk en onderwijs. Op het gebied van media-educatie, taalbeleid, leesbevordering en het overheidsprogramma 'Een leven lang leren' kan de bibliotheek mede vormgeven aan de beleidsintenties op dit gebied. Uiteraard dient hier een relatie te worden gelegd met het Gemeentelijk Onderwijs Achterstanden beleid. Actieve afstemming en samenwerking met betrokken instanties en organisaties op dit terrein behoren tot de expertise die van de bibliotheek mag worden verwacht.

5. *Stedelijk sociaal beleid*

De bibliotheek is onderdeel van de provinciale, regionale en lokale voorzieningenstructuur en dient een bijdrage te leveren aan de sociale samenhang. Voor de leefbaarheid van de Middelburgse dorpskernen en het omliggende platteland neemt de bibliotheken als basisvoorziening een belangrijke plaats in. De bibliotheek moet daarbij een rol spelen bij het stimuleren van 'gemeenschapvorming' en bij het verbeteren van het contact tussen burgers en de overheid. De bibliotheek dient zich te richten op de specifieke situatie en wensen in het verzorgingsgebied. Daarbij kan het noodzakelijk zijn dat activiteiten buiten het gebouw worden ondernomen.

Van kernfunctie naar inhoud

Eén van de kernfuncties van de bibliotheek is de *informatiefunctie*. De bibliotheek is specialist op het gebied van (digitale) informatievoorziening. Het is belangrijk dat zij deze deskundigheid gebruikt en verder uitbouwt.

De bibliotheek vervult met name een belangrijke taak bij het verbeteren van de culturele informatie in en over de stad Middelburg en de regio Walcheren. Met name het digitaal beschikbaar stellen van deze informatie is vanuit het oogpunt van optimale bereikbaarheid van groot belang. Dit dient te gebeuren in nauwe samenwerking en afstemming met de bibliotheek van Vlissingen, de wetenschappelijke bibliotheek, het Zeeuws Museum en het Zeeuws Archief, waarbij de taken, functies en expertise van partijen gerespecteerd en onderscheiden dienen te worden c.q. te blijven.

Centrale verzameling en aanbieder geeft orde in de vele initiatieven die er op dit gebied zijn of kunnen ontstaan, maar die vaak slechts een deel van de culturele informatie bieden. Wij verwachten dat de landelijke vernieuwingsimpuls hiervoor ook de nodige financiële mogelijkheden zal bieden.

De bibliotheek vervult een *culturele en ontmoetingsfunctie*. Dit betekent dat de bibliotheek voor al haar doelgroepen toegankelijk moet zijn en een vraag- en maatgericht aanbod moet ontwikkelen. De activiteiten van de bibliotheek moeten maatschappelijke participatie

bevorderen van alle inwoners, ook die inwoners die dat van huis niet hebben meegekregen kunnen gebruik maken van de producten en diensten van de bibliotheek.

Een goede toegankelijkheid van het producten- en dienstenaanbod van de bibliotheek is tweeledig: enerzijds digitaal, anderzijds fysiek door bijvoorbeeld de openingstijden af te stemmen op de behoeften van de gebruikers. Ouderen zullen veelal in de ochtenduren gebruik willen maken van de bibliotheek om met een kopje koffie in een literair café een krant of tijdschrift te kunnen lezen. Jongeren zullen vooral na schooltijd gebruik willen maken van de bibliotheek en werkenden vooral in de avonduren. De bibliotheek zal hiervoor een passend aanbod moeten ontwikkelen. In dat verband zou de bibliotheek gezien kunnen worden als bedrijfsverzamelgebouw dat andere functies of organisaties faciliteert. Niet omdat er toevallig ruimte in het gebouw is, maar omdat er bewuste keuzes worden gemaakt. Uiteraard vinden de keuzes in overleg met de gemeente plaats.

De *recreatieve functie* van de bibliotheek kan zich beperken tot het uitlenen van ontspannende literatuur, lectuur en multimedia. Recreatie gaat echter verder. De bibliotheek kan ervoor kiezen om in dit licht een passend activiteiten aanbod te ontwikkelen in de vorm van bijvoorbeeld lezingen, (literaire en culturele) voordrachten, voorleesmiddagen, poëzie en literatuuravonden, tentoonstellingen, themadagen/-weken, etc. Dit maakt een bezoek aan de bibliotheek aantrekkelijk voor een breed publiek.

Op het terrein van *educatie* is allereerst de koppeling met 'Een leven lang leren' belangrijk. Een andere belangrijke educatieve component is het bieden van gelegenheid voor activiteiten op het gebied van letteren en leesbevordering en daarmee samenhangende culturele activiteiten, zowel voor ouderen als jeugdigen. Dergelijke activiteiten hebben bovendien een belangrijke ontmoetings- en recreatieve functie. Ook hier ligt samenwerking met de wetenschappelijke bibliotheek en de Vlissingse bibliotheek voor de hand. Het faciliteren gaat verder dan ruimte beschikbaar te stellen, het gaat ook om het beschikbaar stellen van inhoudelijke deskundigheid. Om het lezen te bevorderen en de geletterdheid onder de inwoners van Middelburg te vergroten of te verbeteren, dient aansluiting gezocht te worden met de activiteiten van scholen en welzijnsorganisaties op dit terrein.

Bovenstaande ontwikkelingen komen tot slot samen in het *stedelijk sociaal beleid*. Het stedelijk sociaal beleid in Middelburg heeft als centrale opdracht het bevorderen van sociale samenhang. De gemeente streeft ernaar dat haar burgers maatschappelijk kunnen participeren; ongeacht of het arbeid, invloed op en verantwoordelijkheid voor de eigen leefsituatie, betrokkenheid bij de gemeenschap in zijn totaliteit of culturele uitingen betreft. De gemeente heeft een zorgtaak in het sociaal activeren van haar burgers. Middelburgers moeten ongeacht hun leeftijd, fysieke situatie of culturele achtergrond als volwaardig lid kunnen deelnemen aan de samenleving. Op dit gebied speelt de Bibliobusvoorziening eveneens een belangrijke rol. In de toekomst zal de gemeente uren bibliobusvoorziening van de serviceorganisatie blijven afnemen om de bibliotheekfunctie ook in de kernen te behouden.

Samengevat

Middelburg hecht veel belang aan het bibliotheekwerk in Zeeland en in Middelburg in het bijzonder. Onder bibliotheekwerk verstaat Middelburg zowel de voorzieningen die fysiek aanwezig zijn, als de aanvullende rol die het bibliotheekwerk vanuit haar specialismen (en waar mogelijk in samenwerking met andere partners) kan leveren op aangrenzende

beleidsterreinen. De gemeente Middelburg verwacht van de bibliotheek informatie en dienstverlening voor alle inwoners van de gemeente Middelburg en dorpen in haar directe nabijheid in de vorm van een breed en vooral maatgericht pakket aan diensten. De eisen die de veranderende samenleving met zich meebrengt spelen daarbij een cruciale rol.

5 Omvorming Gemeenschappelijke Regeling Zeeuwse Bibliotheek

Om in het nieuwe samenhangende stelsel van bibliotheken de rol van opdrachtgever goed te kunnen vervullen is het noodzakelijk om de rechtsvorm van de Zeeuwse Bibliotheek aan te passen. Nu is de Zeeuwse Bibliotheek een gemeenschappelijke regeling waarin de provincie Zeeland, de gemeente Middelburg en de stichting openbare bibliotheek Middelburg deelnemen. De functies openbare bibliotheek, wetenschappelijke bibliotheek en provinciale bibliotheekcentrale worden geheel geïntegreerd uitgevoerd. Voor de aanpassing van de organisatie worden de navolgende onderdelen onderscheiden:

1. *Gemeenschappelijke regeling*

Als zowel de provincie als de gemeente Middelburg inhoud en vorm willen geven aan hun rol als opdrachtgever zullen de verhoudingen tussen beide opdrachtgevers van de Zeeuwse Bibliotheek helder moeten zijn. Helder betekent niet alleen de verwachtingen met betrekking tot de prestaties van de Zeeuwse Bibliotheek volgens provincie en gemeente Middelburg, maar ook de financiële bijdragen van partijen aan de Zeeuwse Bibliotheek.

De gemeenschappelijke regeling maakt het veel moeilijker om de rollen opdrachtgever en opdrachtnemer goed in te vullen. Provincie en Gemeente zijn in deze situatie in feite zowel opdrachtgever als opdrachtnemer aangezien provinciale en gemeentelijke portefeuillehouders en raads- en statenleden het bestuur vormen.

Bovendien leveren de afspraken omtrent de verhouding tussen de provinciale en gemeentelijke bijdrage in het convenant een keurslijf op waarin bijdragen niet op inhoudelijke gronden worden verleend maar omdat één van de partners besluit deze te verhogen dan wel te verlagen.

Het verdient gelet op het voorgaande aanbeveling de gemeenschappelijke regeling om te vormen tot een stichting met een onafhankelijk bestuur. De beoogde omvorming zou voor eind 2005 moeten zijn gerealiseerd.

2. *Transparantie*

De verwevenheid van de bibliotheekfuncties op basis van genomen politieke besluiten heeft op het gebied van efficiency en betrokkenheid zeker veel opgeleverd. Er staat thans een waardevolle en stevige organisatie in de vorm van de Zeeuwse Bibliotheek. Deze verwevenheid heeft echter ook geleid tot een organisatie die niet transparant is. Dit is echter wel noodzakelijk voor het nemen van de juiste besluiten met betrekking tot aansturing van de Zeeuwse Bibliotheek door de provincie en gemeente Middelburg en in de verhouding naar de overige basisbibliotheken in Zeeland.

De provincie is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke bibliotheek en de provinciale bibliotheekcentrale (in de nieuwe situatie serviceorganisatie); de gemeente Middelburg voor de openbare bibliotheek. Om de onderscheiden verantwoordelijkheden te kunnen nemen willen wij dat de hiervoor genoemde functies door de Zeeuwse Bibliotheek naar middelen en inhoud duidelijk vorm worden gegeven naar de opdrachtgevers toe. Gelet op de verwevenheid is opsplitsing van de Zeeuwse Bibliotheek in drie verschillende organisaties niet efficiënt en bovendien kostenverhogend. De nieuwe serviceorganisatie wordt (blijft) daarmee onderdeel van de Zeeuwse Bibliotheek.

Deloitte heeft de transparantie van de organisatie van de Zeeuwse Bibliotheek onderzocht en heeft daarbij tevens de huidige afspraken in het convenant omtrent de verhouding van de financiële bijdragen van provincie en gemeente betrokken. Deloitte concludeert dat de gemeente (ic de openbare bibliotheekfunctie) meer profiteert van de organisatie Zeeuwse Bibliotheek dan dat de huidige verhouding tussen de gemeentelijke en provinciale bijdragen doet vermoeden. Daar waar die verhouding nu 21,7 % (gemeente) en 78,3 % (provincie) is, zou dat eerder 26% (gemeente) en 74% (provincie) moeten zijn. De gemeente gaat er echter vanuit de huidige gemeentelijke bijdrage vooralsnog het plafond vormt voor de bijdrage in de komende jaren. Nadere afspraken tussen college en bestuur van de nieuwe bibliotheekorganisatie inzake de openbare bibliotheekfunctie moeten leren welke consequenties dit voor deze functie heeft. Uiteraard vormt dit gemeentelijk bibliotheekbeleidsplan daarbij het kader.

3. *tijdpad*

In de komende maanden zal er sprake moeten zijn van een verdere detaillering rond onder meer de personele en financiële aspecten om te komen tot een transparante organisatie- en bekostigingsstructuur. Daarbij werd uitgegaan van een tijdpad dat de nieuwe organisatie per 1-1-2006 een feit zou zijn. Echter op dit moment lijkt 1-1-2007 een meer reële datum.

6 Meerjarenafspraken/Financiering

Dit gemeentelijk bibliotheekbeleidsplan vormt het kader voor de ontwikkeling op hoofdlijnen van de openbare bibliotheek functie voor Middelburg binnen de Zeeuwse Bibliotheek. Het schetst de hoofdlijnen van de nieuwe structuur van de Zeeuwse Bibliotheek en haar plaats binnen het Zeeuwse netwerk bibliotheekvoorzieningen.

Nadere prestatieafspraken worden op basis van jaarlijks en in gezamenlijk overleg vast te stellen werkplannen gemaakt en geëvalueerd. Hierdoor kan actief worden ingespeeld op de actualiteit en kan de gemeente haar rol als opdrachtgever en de bibliotheek haar rol als opdrachtnemer en partner in het netwerk goed vormgeven. De eisen die vanuit gemeentelijke optiek aan de basisbibliotheek worden gesteld luiden:

- inzicht in de producten en diensten van de basisbibliotheek (en afgeleid ook van het netwerk en de serviceorganisatie);
- inzicht in de kostprijs van producten en diensten, waarbij de verwachting uitgesproken wordt dat deze marktconform zijn (benchmarking, periodieke audits, etcetera);
- inzicht in functies en competenties: wat gebeurt er op welk niveau en hoe liggen de verantwoordelijkheden (mede in relatie tot het netwerk en de serviceorganisatie);
- een deugdelijke financiële verantwoording.

Om een zuivere subsidierelatie in relatie tot de verschillende opdrachtgevers te bewerkstelligen zullen de huidige geïntegreerde functies van de Zeeuwse Bibliotheek duidelijk financieel onderscheiden moeten worden in een openbare bibliotheekfunctie, een wetenschappelijke bibliotheekfunctie (inclusief wetenschappelijke steunfunctie) en een ondersteuningsfunctie/serviceorganisatie. Transparantie is daarbij een sleutelwoord. De gemeente Middelburg is als opdrachtgever verantwoordelijk voor de openbare bibliotheekfunctie; de provincie Zeeland voor de wetenschappelijke bibliotheek- en steunfunctie en (deels) voor de serviceorganisatiefunctie.

De gemeente gaat er hierbij vanuit dat de hoogte van de huidige gemeentelijke bijdrage vooralsnog het plafond vormt voor de bijdrage in de komende jaren. Nadere afspraken tussen college en bestuur van de nieuwe bibliotheekorganisatie inzake de openbare bibliotheekfunctie moeten leren welke consequenties dit voor deze functie heeft.

Bijlage 1 Programmalijnen marsrouteplan Zeeland

Bibliotheekvernieuwing speelt zich af op drie niveaus: lokaal, provinciaal en landelijk. Op alle drie de niveaus zijn zowel overheden als bibliotheekorganisaties betrokken. Elke partij heeft zijn eigen rol en verantwoordelijkheden in dit gelaagde stelsel. Deze partijen zullen met elkaar bibliotheekvernieuwing vorm moeten geven. Samengevat ziet dit er voor het lokale niveau als volgt uit.³

	Verantwoordelijkheid gemeente	Verantwoordelijkheid basisbibliotheek
Gelaagd stelsel	Opdrachtgeverschap, indirecte deelname aan het netwerk op basis van financiering basisbibliotheek.	Hoogwaardige dienstverlening aan de burger ten aanzien van informatie, cultuur, educatie, leesbevordering en ontmoeting.
ICT en infrastructuur <i>Een belangrijk onderdeel van bibliotheekvernieuwing betreft het vormgeven van de landelijk georganiseerde digitale dienstverlening en de afstemming met digitale diensten op lokaal en provinciaal niveau.</i>	Voldoende subsidie op goede ICT te kunnen aanschaffen en onderhouden. Voorwaarde stellen dat er aansluiting is op het provinciale en landelijke netwerk.	Eigen hard- en software, inclusief de communicatiekosten.
Inhoudelijk bibliotheekbeleid <i>Inhoudelijke beleidslijnen voor de bibliotheekvernieuwing liggen op het terrein van: cultuur (culturele netwerken, cultuureducatie, leesbevordering, erfgoed) educatie (Een leven lang leren) forum (sociale cohesie, inburgering) lezen (collectiebeleid) informatie (overheids- en gezondheidsinformatie, kennissamenleving) Daarbij wordt steeds aansluiting gezocht bij landelijke beleidstrajecten op die terreinen</i>	Het opstellen van een gemeentelijk bibliotheekbeleidsplan waarin de maatschappelijke positie van de bibliotheek tot uitdrukking komt. Het inzetten van de bibliotheek op daarvoor geschikte beleidsterreinen en zorgdragen dat dit in de gemeentelijke organisatie gestalte krijgt. Voldoende subsidie om een op de lokale behoefte afgestemd aanbod van betekenisvolle fysieke en digitale collecties te kunnen bieden. Als subsidievoorwaarde stellen dat rekeningschema en kostenmodel gebruikt worden. Als subsidievoorwaarde stellen dat wordt toegewerkt naar het dienstverleningsniveau conform de richtlijnen en daar voldoende subsidie voor beschikbaar stellen. Samen met de bibliotheek een lokale vernieuwingsagenda	Cultureel ondernemerschap. Invulling en uitvoering van de door de gemeente geformuleerde beleidskaders. Visie op invulling van de kerntaken richting gemeenten verwoorden. Gebruikmaken van rekeningschema en kostenmodel om per kerntaak de kosten en baten inzichtelijk te maken. Samenstellen van een evenwichtige en betekenisvolle fysieke en digitale collectie en het beiden van toegang tot collecties buiten de fysieke bibliotheek. Toewerken naar het behalen van het dienstverleningsniveau conform de richtlijnen. Samen met de gemeente een lokale vernieuwingsagenda opstellen. Beschikbaar stellen van inhoudelijke deskundigheid en vernieuwingspotentieel, ingebed in de provinciale netwerkafspraken.

³ Brede bibliotheek Zeeland. Concept Marsrouteplan 2005-2007.

	opstellen.	Maken van afspraken over taken en functies in het provinciale netwerk.
	Tenminste handhaven en zo mogelijk uitbreiden van de huidige financiële inspanning.	
Professionalisering	Als subsidievoorwaarde stellen dat een bepaald vast percentage wordt besteed aan opleiding en scholing.	Adequaat scholingsbudget.
<i>Bibliotheekvernieuwing betekent ook functievernieuwing en organisatieontwikkeling. De VOB ontwikkelt in 2004 en 2005 een branchebrede HRM/opleidingsprogramma.</i>		Opleidingsplan. Gebruik en toepassing van beschikbare en te ontwikkelen instrumenten.
Kwaliteitszorg	De gemeente bepaalt in de subsidievoorwaarden dat uitwerking wordt gegeven aan de certificering en de kwaliteitszorg.	Uitvoeren van een positiebepaling/audit. Kwaliteitsbeleid in de organisatie borgen. Definiëren en uitvoeren van verbeterplannen.
<i>Bibliotheekvernieuwing moet leiden tot implementatie van een landelijk systeem van kwaliteitszorg volgens het INK-model. Om te bereiken dat eind 2007 alle basisbibliotheken structureel aan kwaliteitszorg werken met het INK-model in 2004 tot en met 2007 de volgende stappen worden gezet: In 2004 hebben alle bibliotheken ter voorbereiding op de implementatie van het INK-model een positiebepaling uitgevoerd. Eind 2004 is het systeem van certificering uitgewerkt. Vanaf 2005 kunnen de bibliotheken gecertificeerd worden. Certificering geldt voor ten hoogste drie jaar. In 2008 begint de tweede certificeringsronde. Voor eind 2007 heeft bij alle bibliotheken de eerste certificeringsronde plaatsgevonden.</i>		
Horizontale samenwerking	Het actief bevorderen dat openbare bibliotheken worden ingezet als instrument van integraal gemeentelijk beleid en dat daarbij verbindingen worden gelegd met andere beleidsterreinen en infrastructuren.	Cultureel ondernemerschap ontwikkelen.
<i>Bij het proces van bibliotheekvernieuwing wordt ook verbreding van de dienstverlening gestimuleerd. Het gaat bij deze maatschappelijke positionering niet zozeer om nieuwe terreinen waar bibliotheken zich op bewegen. Veel bibliotheken spelen bijvoorbeeld al lang een rol bij onderwijsondersteuning, inburgering of leefbaarheid van wijken en dorpen. Het gaat er om de rol van bibliotheken op dergelijke terreinen beter zichtbaar te maken en de dienstverlening te verbeteren en te stroomlijnen. Daarnaast kunnen bibliotheken op grond van hun kenmerken en kwaliteiten een bijdrage leveren aan de uitvoering van gemeentelijke, provinciale en landelijke beleidsthema's. Hiervoor zal samenwerking gezocht moeten worden met zowel instellingen als verantwoordelijke bestuurders en beleidsmakers op die terreinen.</i>		

Geraadpleegde documenten

Brede bibliotheek Zeeland. Concept marsrouteplan 2005-2007
Provincie Zeeland

De openbare bibliotheek: een (geheime) schat in uw gemeente
Procesbureau bibliotheekvernieuwing. Vereniging openbare bibliotheken

Kerncijfers voor basisbibliotheken
Informatie over de vernieuwingsagenda
Inleiding richtlijnen
Vereniging Nederlandse Gemeenten

Conceptvisienota overheden op Zeeuws netwerk bibliotheekvoorzieningen
Provincie Zeeland

Naar een nieuw Zeeuws samenhangend stelsel van bibliotheekvoorzieningen
Provincie Zeeland, november 2004

Conceptbibliotheekbeleidsplan provincie Zeeland, 2005-2008

Standpunt College van B&W inzake Zeeuwse Bibliotheek
Gemeente Middelburg, 24 februari 2004 (agendapunt 17; zaaknummer 2004/4321)

Koepelconvenanten Herstructurering Openbaar Bibliotheekwerk

Open poort tot kennis
Commissie Meier, 2000